

Το αδιέξοδο της Δύσης και η ελπίδα της Ανατολής (Χρήστος Κλάβας, Θεολόγος - Κοινωνιολόγος, Ιεροψάλτης)

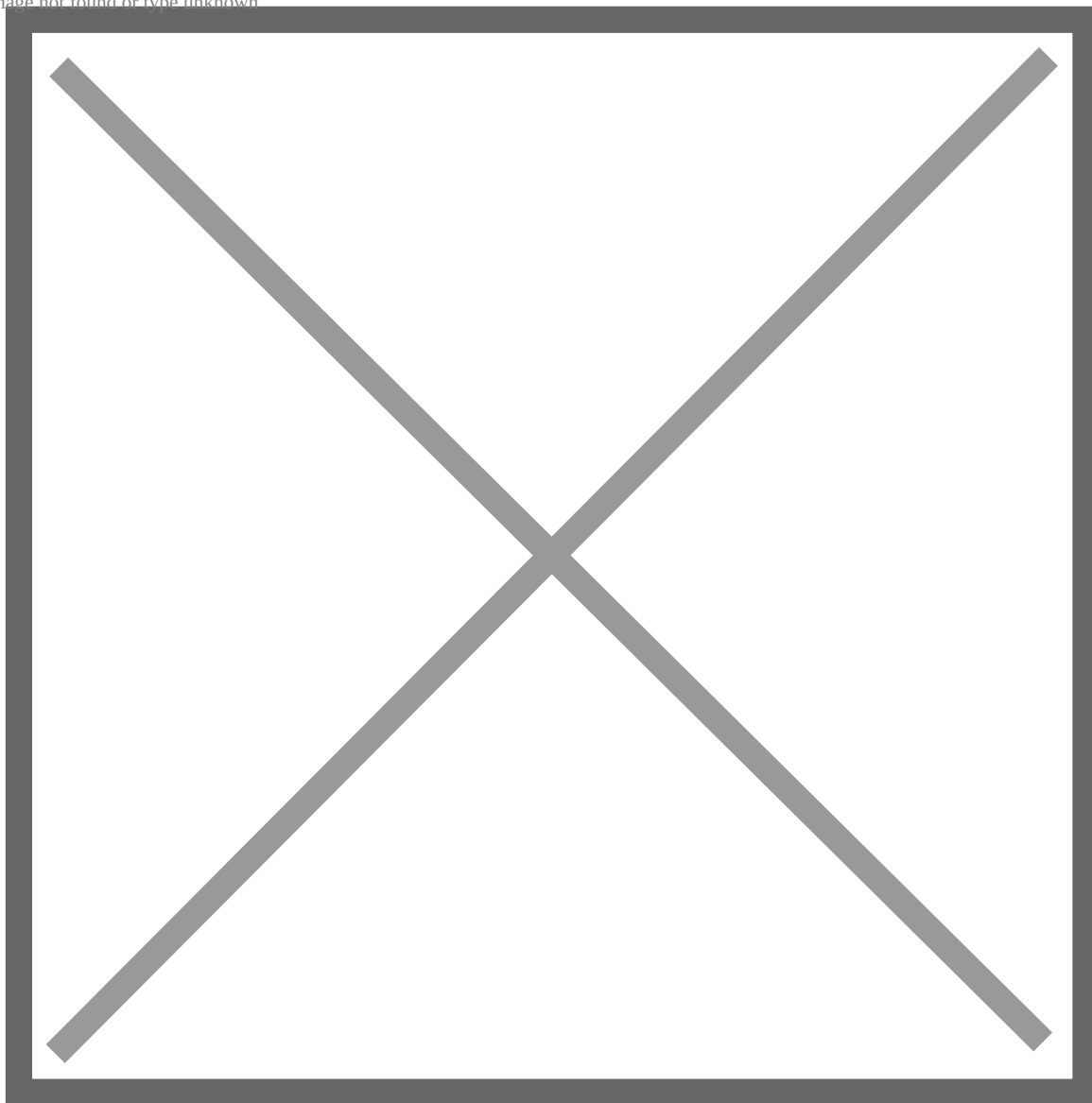
/ [Πεμπτουσία](#)

Η διάκριση ανάμεσα σε Ορθόδοξη-Ανατολική και Λατινική-Προτεσταντική-Δυτική Θεολογία συνιστά ένα από τα κεφαλαιώδη ζητήματα της θεολογικής επιστήμης. Η προσεκτική παρακολούθηση της διαδρομής που ακολούθησε η Δύση μετά το σχίσμα του 1054 φανερώνει μια σαφή, σταθερή απόκλιση από το ευαγγελικό, αποστολικό και πατερικό φρόνημα σε θεμελιώδη ζητήματα πίστεως και σωτηρίας. Το ζήτημα της σωτηριολογίας θα μας απασχολήσει σε αυτήν την αναφορά.

Ως προς το ζήτημα της σωτηρίας του ανθρώπου παρατηρείται σαφής αντίθεση ανάμεσα στην ορθόδοξη και την δυτική θεολογία. Οι δύο όψεις αυτού του θεμελιώδους ζητήματος αντιδιαστέλλονται ως προς τη θεώρηση του ανθρωπίνου προσώπου είτε ως δυναμική, προικισμένη με την ελευθερία και συν-υπεύθυνη για τον αγιασμό της οντότητας (Ορθόδοξη Ανατολή) είτε ως έρμαιο της ειμαρμένης που πηγάζει από τη θέληση ενός προσωπολήπτη Θεού (Λατινική και Προτεσταντική

Δύση). Στο χώρο της Δυτικής θεολογίας, τόσο στην Λατινική αλλά κυρίως στην προτεσταντική εκδοχή της, έγινε αποδεκτή η διδασκαλία περί απολύτου προορισμού. Τα πρώτα σπέρματα αυτής εντοπίζονται στον άγιο Αυγουστίνο επίσκοπο Ιππώνος η σκέψη του οποίου λειτούργησε καταλυτικά για τη διαμόρφωση της δυτικής θεολογίας. Κατ' αυτόν το προπατορικό αμάρτημα κατέστησε τον άνθρωπο ανίκανο να κινηθεί ελεύθερα προς Το Θεό περιορίζοντας την ελευθερία του μόνο στα βιοτικά, επίγεια ζητήματα. Η ελεύθερη βούληση του ανθρώπου, στη σκέψη του ιερού Αυγουστίνου, χάνει τη δυναμική της ως προς την επανατοποθέτηση του ανθρώπου έναντι Του Θεού και της σωτηρίας του αφού «Οι άνθρωποι δια της βουλήσεώς των δεν δύνανται να επιτύχουν τίποτε καλόν, διότι μετά το προπατορικόν αμάρτημα κατέστησαν μάζα καταδικασμένη, *massa dammata*, και οδηγούνται μόνοι είς απώλειαν ως *massa perditionis*.»[1] Ο Θεός κατά ανεξιχνίαστο, μυστηριώδη, τρόπο διαλέγει λιγοστούς τους οποίους και οδηγεί στη σωτηρία ενώ η πλειοψηφία των ανθρώπων εγκαταλείπεται σε μια κατάσταση καταδίκης [2].

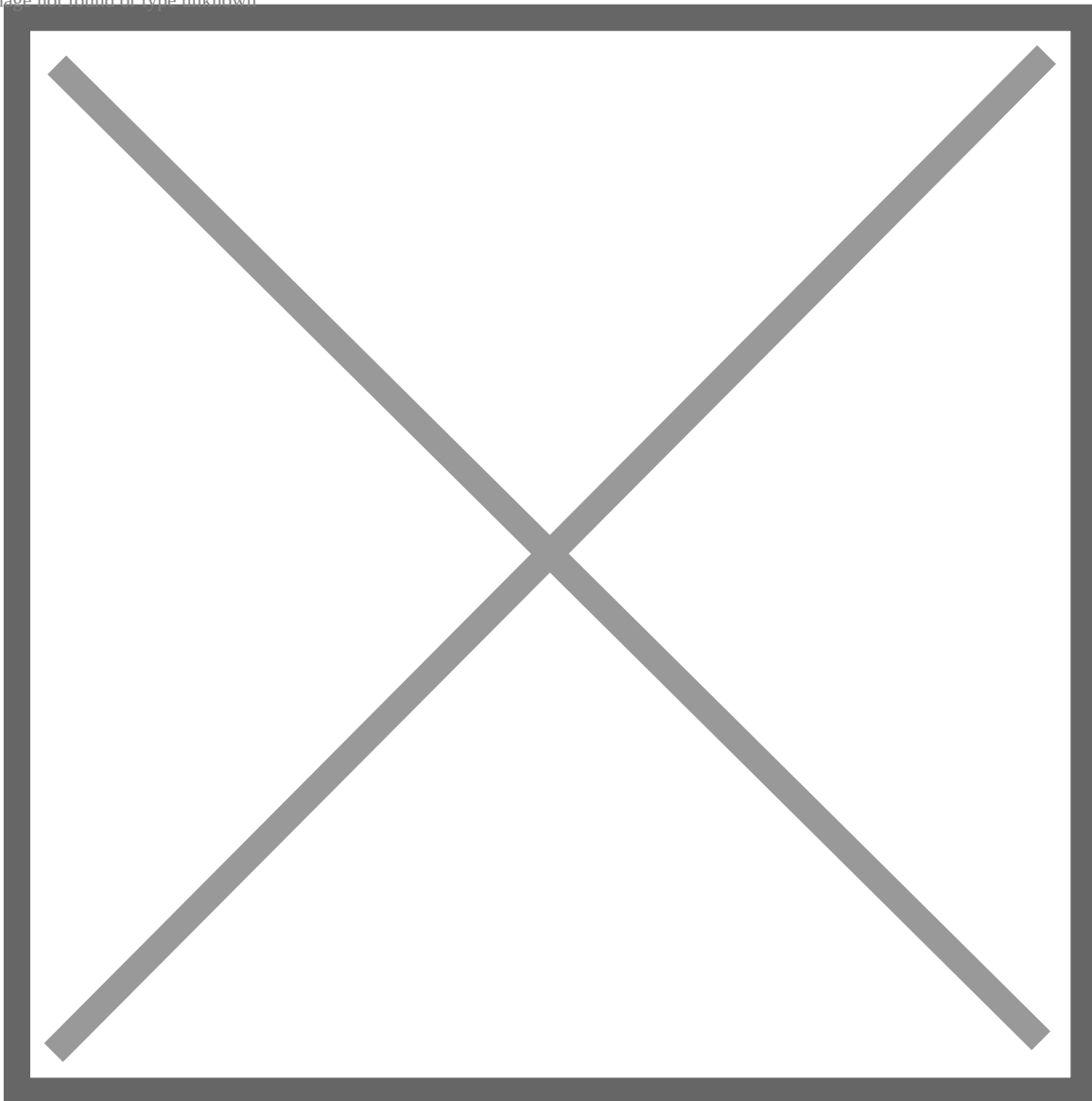

Η σκέψη του ιερού Αυγουστίνου, όπως προαναφέραμε, εμπότισε τη Δυτική θεολογική σκέψη συμβάλλοντας στη διαμόρφωση μιας σχολαστικής θεολογίας που προσδίδει Στο Θεό ένα είδος ιδιοτελούς αγάπης [3]. Βασικά συμπεράσματα αυτού του είδους θεολογίας είναι η απαισιόδοξη αντίληψη για τον άνθρωπο και η αποδοχή ενός Θεού προσωπολήπτη επιφορτισμένου με ανθρωπομορφικά γνωρίσματα. Τα παραπάνω φαίνεται να επιβεβαιώνονται και μέσα από την εσφαλμένη περί της σταυρικής θυσίας του Χριστού θέση του λατίνου επισκόπου Ανσέλμου Καντερβουρίας ο οποίος και κάνει λόγο περί προσβεβλημένης θείας δικαιοσύνης την οποία αδυνατεί να ικανοποιήσει ο άνθρωπος [4].

Στους κόλπους του Προτεσταντισμού η θεολογία του ιερού Αυγουστίνου για το εν λόγω θέμα αναπαράγεται και καθίσταται βασική αρχή της σωτηριολογίας του. Η περί απολύτου προορισμού διδασκαλία αποκτά ιδιαίτερη δυναμική κυρίως μέσα από τη διδασκαλία του Καλβίνου ο οποίος και αναφέρεται σε διπλό προορισμό. Υπ'

αυτήν την οπτική γίνεται λόγος για τους προορισμένους από Το Θεό, ήδη από την αρχή του κόσμου να σωθούν, είτε το θέλουν είτε όχι, και για τους υπολοίπους που προορίζονται για την καταδίκη. Οι πρώτοι αποτελούν την άορατη εκκλησία και η επίγεια σύναξή τους συνιστά την ορατή εκκλησία ενώ γίνεται αποδεκτό ότι η σταυρική θυσία του Χριστού πραγματοποιήθηκε μόνο γι' αυτούς [5]. Για τον προτεστάντη λοιπόν η ελεύθερη συνέργεια του ανθρωπίνου προσώπου στην προσωπική του σωτηρία δεν έχει τόσο σημασία αφού προέχει η προαιώνια απόφαση Του Θεού [6]. Αυτό για το οποίο πασχίζει εναγωνίως ο πιστός είναι το να αποδείξει στον εαυτό του και στους άλλους, μέσα από μια αυστηρή ηθική ζωή, ότι ανήκει στη χωρία των εκλεκτών.[7]

Image not found or type unknown

Η θέση της ορθοδόξου θεολογίας είναι εκ διαμέτρου αντίθετη προς την παραπάνω συλλογιστική της Δύσεως. Για την ορθόδοξη πατερική σκέψη Ο Θεός δεν διακρίνει τους ανθρώπους σε σωσμένους και καταδικασμένους αλλά επιθυμεί την σωτηρία-

θέωση όλων. Φυσικά, ως παντογνώστης είναι σε θέση να γνωρίζει το μέλλον και την πορεία του κάθε ενός από εμάς αλλά αυτό που υπογραμμίζεται στην πατερική γραμματεία είναι ότι «...πάντα μὲν προγινώσκει ο Θεός, οὐ πάντα μὲν προορίζει. Προγινώσκει γάρ και τα εφ' ἡμιν, ου προορίζει δε αυτά. Ου γάρ θέλει την κακίαν γενέσθαι ουδέ βιάζεται την αρετήν.»[8] Επομένως, Ο παντογνώστης Θεός δεν εξαναγκάζει τον άνθρωπο να κινηθεί προς Αυτόν, αλλά σεβόμενος το αυτεξούσιον επιθυμεί την ελεύθερη σύμπραξη του ανθρώπου στην σωτηρία του. Η θέωση του ανθρώπου δεν επιτυγχάνεται μονομερώς είτε μόνο μέσω της θείας χάριτος είτε μόνο με την ανθρώπινη προσπάθεια αλλά προϋποθέτει την συνεργασία Θείας χάριτος και ελεύθερης συγκατάθεσης [9].

Γίνεται εμφανές ότι η ελευθερία του προσώπου αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα στο χώρο της ορθοδοξίας. Εδώ δεν συναντάμε έναν Θεό που επιβάλλει τη θέλησή του στο δημιούργημά του αλλά έναν Θεό που καλεί τον άνθρωπο σε συνεργασία. Η διαδρομή του χριστιανού προς το καθ' ομοίωση συνιστά μια επαναλαμβανόμενη χρήση του δώρου της ελευθερίας αφού η μετάνοια αποτελεί καρπό ελεύθερης και αυτοπροαίρετης συγκατάθεσης. Για τον άγιο Γρηγόριο τον θεολόγο αυτή η ελεύθερη συνέργεια του ανθρώπου είναι τόσο σπουδαία ώστε μετά την βιολογική γέννηση και την δια του βαπτίσματος αναγέννηση να αποτελεί την τρίτη σπουδαία αναγέννηση που σημαδεύει την ανθρώπινη ύπαρξη [10]. Αυτό που κάνει την ορθοδοξία όχι μόνο να διαφέρει αλλά να υπερβαίνει τα Δυτικά δόγματα είναι ο θεραπευτικός της χαρακτήρας. Η ορθόδοξη εκκλησία είναι ένα θεραπευτήριο ψυχών και ο αρχηγός αυτής της εκκλησίας, Ο Ιησούς Χριστός είναι ο ιατρός που επιθυμεί την ίαση όλων των ασθενών. Δεν κάνει διακρίσεις, ούτε αποστρέφεται κάποιους αφήνοντάς τους στην ασθένεια, το μόνο που ζητά είναι η ελεύθερη συγκατάθεση και συνεργασία για να επέμβει [11].

Η συγκριτική μελέτη Ανατολικού και Δυτικού Χριστιανισμού οδηγεί αναπόφευκτα στο συμπέρασμα ότι στην ορθόδοξη Θεολογία αντικατοπτρίζεται με καθαρότητα η διδασκαλία του Χριστού, το κήρυγμα των αποστόλων και η ερμηνεία των θεοφόρων Πατέρων. Ένα υγιές θεολογικό βίωμα συνεπάγεται και μια υγιή, θεμελιωμένη σε γερές βάσεις κοινωνία. Το αντίθετο μαρτυρεί η πολύπλευρη οικογενειακή, κοινωνική και πολιτιστική αλλοτρίωση των Δυτικών κοινωνιών εντός των οποίων η αθεΐα διογκώνεται ως αντίδραση στην αστοχία-υποκρισία του Ρωμαιοκαθολικισμού και Προτεσταντισμού, εγκλήματα, όπως η παιδοφιλία, και παρά φύσιν καταστάσεις, όπως η ομοφυλοφιλία, βαπτίζονται ανθρώπινα δικαιώματα και νέα, πολύπλοκα, ψυχικά νοσήματα εμπλουτίζουν με ραγδαίους ρυθμούς την Δυτικό-γεννημένη ψυχιατρική επιστήμη. Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι για να εκτιμήσεις αυτό που σου έχει κληροδοτηθεί ως ανεκτίμητος θησαυρός πρέπει να ψάξεις, να ερευνήσεις και να κατανοήσεις την αξία του και η δικιά μας

ακριβή κληρονομιά, ο χώρος της ελευθερίας και της θεραπείας, είναι η ορθοδοξία.

Παραπομπές:

- 1. Π. Χρήστου, *Εκκλησιαστική Γραμματολογία. Πατέρες και Θεολόγοι του Χριστιανισμού*, τόμ. Α Έκδ. Κυρομάνης, Αθήνα 20032, σ. 268.**
- 2. Π. Χρήστου, *Εκκλησιαστική Γραμματολογία. Πατέρες και Θεολόγοι του Χριστιανισμού*, σ.268. «η δικαιοσύνη (Του Θεού) ευφραίνεται (κατά την άποψη του Αυγουστίνου) όταν βλέπει τους αμαρτωλούς να βασανίζονται στην κόλαση.» βλ. Χρ. Γιανναρά, *Αλφαβητάρι της πίστης*, εκδ. Δόμος. Αθήνα 1983. σ. 170.**
- 3. Ι. Ρωμανίδης, *Το προπατορικόν αμάρτημα*, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2010, σ. 98.**
- 4. Σύμφωνα με τον Άνσελμο Καντερβουρίας το προπατορικό αμάρτημα, δηλ. η παρακοή των πρωτοπλάστων, είχε ως αποτέλεσμα την προσβολή της θείας δικαιοσύνης την οποία ο άνθρωπος αδυνατεί να ικανοποιήσει. Η ικανοποίηση της θείας δικαιοσύνης μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο μέσα από την σταυρική θυσία του Θεανθρώπου Χριστού. Βλ. Γ. Παναγόπουλος, *Εισαγωγή στην Ιστορία της Δυτικής Θεολογίας. Πρόσωπα, διδασκαλία, κριτική θεώρηση από την άποψη της ορθόδοξης παράδοσης*, εκδ. Εναλλακτικές Εκδόσεις σσ. 23-36. Σεραφείμ Μητροπολίτου Πειραιώς, *Η αίρεσις της ικανοποιήσεως της Θείας Δικαιοσύνης διά της Σταυρικής Θυσίας του Κυρίου*, Πειραιεύς 2012.**
- 5. Ν. Ματσούκας, *Ο Προτεσταντισμός*, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη, σ. 76.**
- 6. Οι Διαμαρτυρόμενοι «...εκλαμβάνουν την απώλειαν του κατ' εικόνα ως απώλειαν της ελευθέρας βουλήσεως και ως τελείαν διαστροφήν της ανθρωπίνης φύσεως.» βλ. Ρωμανίδης Σ. Ι. Το προπατορικόν αμάρτημα. οπ. π. σσ.103-104**
- 7. Οπ. π. σσ.78 Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εργασία του μεγάλου κοινωνιολόγου Max Weber αναφορικά με τη σύνδεση της προτεσταντικής ηθικής με τον σύγχρονο καπιταλισμό. Σύμφωνα με τον Weber ο καπιταλισμός υπήρξε τέκνο της προτεσταντικής ηθικής. Η προτεσταντική ηθική αναγορεύει τη σκληρή εργασία σε ιερό καθήκον, η εργασία θεωρείται θεία αποστολή, η αφιέρωση του χρόνου στην εργασία συνιστά απαραίτητο κανόνα αφού μέσω της επαγγελματικής επιτυχίας δοξάζεται Ο Θεός και η αποταμίευση, ως αποτέλεσμα τήρησης της θείας, εργασιακής αποστολής καθαγιάζεται. Αντίθετα, η σπατάλη χρόνου και**

χρήματος συνιστούν ηθικά απορριπτέες πράξεις. βλ. Weber Max. *Η προτεσταντική ηθική και το πνεύμα του καπιταλισμού*. Μτφρ, Μ.Γ. Κυπραίου. εκδ. Gutenberg. Αθήνα 2006.

8. Ιωάννου Δαμασκηνού. *Έκδοσις ακριβής της ορθοδόξου πίστεως*. Επιμέλεια Νίκου Ματσούκα. εκδ. Πουρναρά. Θεσσαλονίκη 2009

9. Θεοδώρου Ανδρέας. *Βασική Δογματική Διδασκαλία. Απαντήσεις σε ερωτήματα Συμβολικά*. εκδ. Β. εκδ. Αποστολική Διακονία. σσ. 166-169

10. Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Αγ. Βλασίου Ιεροθέου. *Το πρόσωπο στην ορθόδοξη παράδοση*. Έκδοση. Ιερά μονή Γενεθλίου της Θεοτόκου (Πελαγίας). σσ.299

11. Ρωμανίδου Σ. Ι. *Πατερική Θεολογία*. Επιμέλεια-Σχόλια Μοναχού Δαμασκηνού Αγιορείτου. εκδ. Παρακαταθήκη. Θεσσαλονίκη 2004. σσ.25-31.